

Nr. 59 | 15. årgang | Marts 2006

Retorik Magasinet

Det er sæson for at takke, men hvad skal man sige?

Personlig branding i dansk politik – på godt og ondt

Køn retorik – Retorik-Magasinet går i dybden med 'den lille forskel'

Er tak kun et fattigt ord?

Det er sæson for at takke, men hvad skal man sige? Og hvis tak kun er et fattigt ord, hvorfor bliver talerne så længere og længere? RetorikMagasinet stiller skarpt på taknemmeligheden.

Af **Drude Beck** Redaktør på RetorikMagasinet.

Der er flere måder at sige tak på. Hvis man vinder Nobelprisen, får man det at vide i god tid, og ved en ceremoni holder man en længere og gennemarbejdet tale som for eksempel Selma Lagerlöf gjorde om sin opvækst og forholdet til faren. Én slags tak. Hvis man vinder en Oscar, er det mere pistolen for brystet. Her sidder man sammen med de øvrige kandidater til prisen og må gennemleve de ulideligt lange sekunder med trommehvirvlen og ”and the Oscar goes to”, inden man kan lade de taktfaste klapsalver følge en til scenen hvor et nøje afmålt antal minutter står til takkens rådighed. Det er en anden slags tak – og måske den slags vi oftest forbinder med ”takktaler”. Når jeg tænker takktaler, tænker jeg på dem. Dem fjernsynet så velvilligt gengiver. 2-3 minutter, masser af

navne, våde øjne. Lejlighedstalens sentimentale og følsomme lillebror iklædt sit stiveste puds står på scenen og knuger et trofæ af en art, mens den har alverdens mulighed for at sige absolut ingenting – transmitteret live i fjernsynet. Det er dem det handler om.

Tak er ikke længere et fattigt ord

Det er højt tid for prisuddelinger. Ikke kun i Danmark, men også i udlandet. Mens vi venter på at finde ud af hvilken underholdning der skal tegne 2006, hylder vi det forgangne års anstrengelser. Med prisuddelinger følger uvægerligt takktaler. Masser af takktaler. ’Tak, tak, tak skal I have’. Og ’Oh my God, thank you, thank you, oh my God thank you sooo much’.

Engang var tak kun et fattigt ord. Men da fjernsynet begyndte at transmittere, blev takken længere i spytet. Ved Oscar-uddelingen er

Oscar-ord gennem årene

”Wauw. Det her er den bedste tår vand efter den længste tørke i mit liv”, Steven Spielberg i 1994 da han endelig fik en Oscar.

”Jeg vil gerne takke mine forældre for ikke at have beskyttet sig”, Dustin Hoffmann 1980.

”Jeg kan ikke se bort fra det faktum at I kan lide mig, lige nu kan I virkelig lide mig”, Sally Field 1985.

”Det har været en lang rejse frem til dette øjeblik”, Sidney Poitier i 1964 da han som den første sorte mand vandt en Oscar for bedste mandlige hovedrolle.

”Det her er overhovedet ikke som jeg forestillede mig det ville være da jeg lå i badekarret”, Dianne Wiest 1987.

”Der er meget der burde siges, men jeg har ikke tænkt mig at sige det i aften”, Jane Fonda 1972.

(kilde: www.littlereview.com/goddesslouise/articles/oscrpost.htm)

der indført et stykke musik der begynder at spille højt hvis den glade prismodtager er for taknemmelig. Og det er egentlig forståeligt, for selv om det burde være muligt at sige noget klogt på et par minutter, så lykkes det sjældent i takketalen.

Lejlighedstalens sentimentale og følsomme lillebror iklædt sit stiveste puds står på scenen og knuger et trofæ af en art, mens den har alverdens mulighed for at sige absolut ingenting.

De fleste af dem er endeløse opremsninger af navne på mennesker vi aldrig har hverken set eller hørt om. De taler bliver sjældent særligt længe i hukommelsen, og bliver de, skyldes det snarere omstændigheder omkring talen. Derfor husker jeg for eksempel Gwyneth Paltrows takketalen da hun modtog en Oscar i 1999 for *Shakespeare in Love*. Ikke for navnene, men fordi hun stod på scenen i babylyserøde kjole med forgrædte og ligeså babylyserøde kinder og blev til en barbiefarvet-plamage der hulkede sig igennem en uendelig lang remse af navne. Og der er nok mange der aldrig glemmer Michael Moore der fik en hel sal til at buhe af ham da han modtog sin Oscar for *Bowling for Columbine* i 2003 og benyttede lejligheden til at udtrykke sin politiske uenighed med præsidenten ved at råbe ”Shame on you Mr. Bush” fra scenen.

Tak til ”Bob et eller andet”

Der er også taler eller brudstykker af taler der sætter sig fast i erindringer, fordi ordene sagde os noget. Takketalen bliver erindringsværdige og interessante når de lange opremsninger af navne, vi alligevel ikke forbinder nogle ansigter med, bliver afløst af noget andet. Af humor, af alvor, af noget der rører os. Som da filminstruktøren Steven Soderbergh modtog en Oscar i 2001 for filmen *Traffic*. I takketalen indgik kun ét navn. Hans datters. ”Min datter Sarah sover i London. Hun går glip af det her”, sagde han. Resten af takketalen var en unavngiven tak til alle dem der udøver kunst, uanset hvilken slags, og som ifølge Soderbergh gør verden til at leve i. Nok delte talen os i udøvende og ikke-udøvende, men den favnede bredt. Uanset geografisk placering –

En grædende Gwyneth Paltrow siger tak for sin Oscar.

Foto: Scanpix

Tokyo, Torino, Toronto – kunne den traditionelle ”Hvem i alverden er Bob et eller andet”-tanke afløses af et ”han taler også om mig eller om en, jeg kender”. Så kan man diskutere om man synes at den slags tak er for pompøs, men uanset hvad man synes om det, er det svært at komme udenom at den slags taler skaber mere fællesskab og samhørighed end en direkte tak til ”Bob et eller andet og hans team på Paramount”. Ikke at mere direkte tak ikke kan værdsættes og huskes. Det handler om måden man får det sagt. Da Robin Williams i 1998 modtog en Oscar for sin rolle i *Good Will Hunting*, sagde han: ”Mest af alt vil jeg gerne takke min far deroppe. Manden der, da jeg kom og sagde at jeg ville være skuespiller, sagde: ’storslået, men sørg for at have et arbejde at falde tilbage på som for eksempel svejsning’”. Her er takken både direkte og snævert rettet mod Robin Williams’ far, men også bredere, fordi historien rummer en form for fælles erindring om forældres angst for deres børns ”fremtidsvalg” som de fleste kan grine af. Sådan ville vi måske ligefrem gerne selv takke?

Må man sige, hvad man vil?

Et par minutters taletid foran et millionpublikum er i manges øjne et drømmescenario. Trods den relativt korte taletid kan man stadig nå at slå en politisk pointe eller to fast, men hvorfor bruger så mange så tiden på opremsninger af navne? Måske fordi Oscar-uddelingen er en fest, ikke en politisk arena. Det er taknemmelighed der ønskes udtrykt på scenen, ikke politik. Derfor buher en hel sal af Michael Moore når han råber sit ”shame on you Mr. Bush”. Selv om der sikkert fandtes folk i salen der var enige med Michael Moore, så var man ”Oscar-enige” om at den slags ytringer ikke hører hjemme til festen. Og måske derfor er det gået over i historien som politisk ukorrekt i Oscar-sammenhæng at Marlon Brando sendte en indianerkvinde på scenen for at modtage statuetten i sit sted. Kvinden, der senere viste sig at være skuespiller, ikke indianer, holdt en tale hvor hun opfordrede til at vente med at dele priser ud, til forholdene for de indfødte amerikanere var blevet ændret drastisk. ”Jeg er dødtæt af folk der udnytter Oscar-uddelingen til at udbrede deres personlige propaganda”, sagde Paddy Chayefsky ved uddelingen i 1977 da han modtog en Oscar for bedste manuskript, og den holdning lader til at være manges. Kan man ikke sige pænt tak, er det bedre ikke at sige noget. Vil man endelig udtrykke sig politisk, så skal det være korrekt. Salen skal kunne lide det den hører. Dustin Hoffmann høstede stort bifald i 1980 da han i sin takketalere omtalte og tilegnede sin Oscar til alle de medvirkende i en filmproduktion, der aldrig bliver æret ved prisuddelinger. Det selv om han tidligere havde udtrykt sig kritisk overfor akademiet og kaldt Oscar-uddelingen for en ”cirkusforestilling”.

Takketalernes dilemma

Endelig er der afslutningsvis takketalernes dilemma. Kan man takke sig selv? Selv om de færreste kommer ret langt alene, så baner ens egen arbejdsindsats og slid også en stor del af vejen frem mod æresbevisninger. Og hvis man er sin egen lykkes smed, er det så ikke i orden at

man takker sig selv når man nu står der? Det lader til at være en ret umulig opgave, for midt i al ståhejen vil man jo nødig virke selvcentreret. Mig bekendt har Oscar-vindere gennem tiderne undladt at kaste sig ud i mulige løsninger af dilemmaet. At det kan lade sig gøre, viste en dansk takketalere i januar i år. Da Tina Dickow modtog P3-prisen, indledte hun sin takketalere med at sige at hun for en gangs skyld gerne ville takke sin pladeselskabsdirektør. ”Jeg plejer at være meget, meget hård ved hende. Jeg synes egentlig at i aften der fortjener hun sgu’ et lille knus og et klap på skulderen”, sagde Tina Dickow og smilede lidt forlegent. På den måde indledte hun humoristisk og på slet skjult vis med at takke sig selv, for hun er sin egen pladeselskabsdirektør. Herefter fulgte den traditionelle liste af navne, men da havde indledningen allerede brudt vores traditionelle forestillinger om en takketalere. En detalje som vi måske kommer til at opleve i Oscar-fremtiden?

Hvis man er sin egen lykkes smed, er det så ikke i orden, at man takker sig selv, når man nu står der?

Der er selvfølgelig også andre takketalere end dem vi hører ved den årlige Oscar-uddeling, men der er næppe andre steder man får tildelt så transmitterede minutter som ved Hollywoods årlige prisfest. Og ud over takketalere for Nobelprisen i litteratur er der næppe nogen takketalere der får så meget spalteplass og omtale som dem der gives, når man modtager en Oscar. Talerne er en broget flok. Nogle husker vi kun billedligt, andre fordi de provokerede os. Husker vi talerne som gode, var det måske fordi de havde humor eller fik os til at føle et fællesskab med vinderen. Og omkring dem flyder endeløse mængder af taler som ingen nogensinde husker, fordi de var lange og kedelige opremsninger af navne og ”thank you”s. Måske havde Dustin Hoffmann ret tilbage i 1980 da han så på sin nyvundne pris og konstaterede: ”Han har ingen kønsdele”, for det er ikke ligefrem kraft der kendetegner Oscar-takketalere.

Det er ikke til at sige hvad der sker takketalermæssigt når Oscar-statuetterne skal deles ud i Hollywood søndag d. 5. marts. Om der bliver buhet eller klappet. Om nogen udnytter taletiden politisk – korrekt som ukorrekt, eller om vores erindring efterfølgende kun vil rumme billeder. Men én ting er sikkert: Hvis de bare siger tak og remser navne op, så ryger deres taler i den arkiveringskasse med mærkaten: ”Kønsløst og uden kant, men dog taknemmeligt”.

Steven Soderbergh: Oscar for *Traffic* 2001

“Pludselig virker det ikke så tillokkende at skulle på arbejde i morgen. Min datter Sarah sover i London. Hun går glip af det her. Der er mange folk at takke. I stedet for at takke nogle af dem offentligt, vil jeg hellere takke dem alle privat. Det jeg vil sige, er: Jeg vil gerne takke alle der bruger dele af deres dag kreativt. Jeg er ligeglad med om det er en bog, en film, et maleri, en dans, et stykke teater, et stykke musik. Hvem som helst. Hvem som helst der bruger dele af deres dag på at dele deres oplevelser med os. Jeg tror ikke at den her verden ville være til at leve i uden kunst, og jeg takker jer. Det gælder også akademiet. Og det gælder de øvrige nominerede her i aften. Tak fordi I inspirerer mig. Tak for det her.”

(Oversættelse af videoklip fra <http://stevensoderbergh.net/multimedia/awards.htm>)

Tina Dickow: P3-prisen januar 2006

“Tak. Wauw wauw wauw wauw. Tusind, tusind, tusind tak P3. (klapsalver, pift) Tak skal I have. Jeg har nok en masse folk jeg burde takke, men jeg har faktisk lyst til at takke... (klapsalver, pift). Jeg har lyst til at takke direktøren i mit pladeselskab Finest Gramophone for en gangs skyld. Jeg plejer at være meget, meget hård ved hende. Jeg synes egentlig at i aften der fortjener hun sgu’ et lille knus og et klap på skulderen. Jeg skal takke mit dejlige band – Martin Sommer, Karoline Kier, Janus Nevel, Dennis Ahlgren, Kristian Kold. Og jeg skal takke Peter Sørensen der har været her lige fra starten. Og hele Beatbox booking. Og Anders og Mads og Caroline på A:larm der har taget sig så godt af min nye plade. Jamen alle de folk der har gjort at jeg står her i dag. Der bør jo nok ryge nogle flasker rødvin af sted. Thank you to Jonathan my amazingly hardworking manager – and dear friend. Tak til min fantastiske familie som sikkert sidder derhjemme og har åbnet en flaske champagne nu. Ja, det er selvfølgelig dem der har støttet mig allermest og båret over med mig. Tusind, tusind tak P3. Jeg skal gøre alt hvad jeg kan for at blive ved med at lave noget I kan lide. Tak for det. Tusind tak.”

(Afskrift af videoklip fra <http://www.dr.dk/P3/P3Guld/20051128120809.htm>)